

Наприклад, було зазначено головною НБУ, що головною метою грошово-кредитної політики у 2012 році з урахуванням положень Конституції України залишатиметься забезпечення стабільності грошової одиниці України. Виконуючи свою основну функцію, Національний банк України виходить з пріоритетності досягнення та підтримки цінової стабільності в державі, критерієм якої розглядалось поступове зниження приросту індексу споживчих цін до 5-6% у 2014 році з подальшим його утриманням у межах 3-5% [1].

Виходячи з вище сказаного можна зробити висновок, що майбутня стратегія грошово-кредитної політики України повинна базуватися на адекватній реальній оцінці стану економіки, її об'єктивних тенденціях, ступеня розвитку банківської системи, фондового ринку, розвиненості її інструментів, характеру взаємозв'язків макроекономічних параметрів тощо.

Браховуючи специфіку України стосовно розподілу повноважень у грошовій сфері, в процесі розроблення грошово-кредитних стратегій необхідна тісна взаємодія уряду та НБУ, а якщо говорити точніше, то саме Ради та Правління НБУ, Кабінету Міністрів України, Міністерства економічного розвитку і торгівлі України та Міністерства фінансів України [2, с. 20].

Висновки. Проаналізувавши всі дані можна зробити висновок, що грошово-кредитна політика України має перспективи розвитку, але для цього Уряд та Національний банк України повинні вирішити ряд проблем, які гальмують цей розвиток і не дають змоги монетарній політиці рухатися вперед та вдосконалюватися відповідно до економічних змін у світі.

Література:

1. Бюлетень Національного банку України (електронне видання). Електронний ресурс] : / Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua/doccatalog/document?id=72653>.
2. Бурлячков, В. Особливості сучасних економічних процесів і грошово-кредитна політика [Текст] / В. Бурлячков // Економіка України. - 2010. - № 4. - С. 16-22.
3. Єпіфанов, А. О. Грошово-кредитна політика в Україні: тенденції та перспективи [Текст] / А. О. Єпіфанов, В. І. Міщенко, Н. І. Гребенюк // Фінанси України. - 2000. - № 9. - С. 11-19.
4. Об'єктивна необхідність удосконалення монетарної політики України в сучасних умовах [Електронний ресурс] : / Режим доступу: <http://www.academy.gov.ua/ej/ej13/txts/Klimentko.pdf>.

Рябушка Л. Б.

к. е. н., доцент

*ДВНЗ «Українська академія банківської справи
Національного банку України»
м. Суми, Україна*

ОЦІНКА ВПЛИВУ МІЖБЮДЖЕТНИХ ВІДНОСИН НА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ

Забезпечення сталого соціально-економічного розвитку країни неможливе без створення ефективної системи міжбюджетних відносин. Тому до основних задач державної політики, яка базується на Програмі економічних реформ на 2010-2014 роки «Заможке суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава» віднесено, в тому числі, реформування міжбюджетних відносин. У зв'язку з цим, дослідження та обґрунтування ролі міжбюджетних відносин у забезпеченні соціально-економічного розвитку є актуальним і обумовлено відсутністю вибору пріоритетних напрямів фінансування соціальної сфери, стандартної системою показників, що характеризують фінансовий стан місцевих бюджетів, відсутністю уніфікованих методологічних підходів, які б дозволяли проводити поточну оцінку та прогнозування рівня соціально-економічного розвитку регіонів у порівнянні. Ефективна і раціональна побудова системи міжбюджетних відносин сприяє досягненню таких цілей, як забезпечення стійкого економічного зростання за рахунок оптимального використання податкового потенціалу кожного з регіонів і країни; зростання якості життя населення; соціального захисту і високого рівня бюджетного забезпечення територіальних спільнот; зміцнення адміністративно-територіальної цілісності країни, підвищення політичної відповідальності, економічної ефективності та прозорості управлінських рішень, результативності

функціонування інституту місцевого самоврядування та розвитку стабільної фінансової інфраструктури регіону. Важливим аспектом дослідження є кількісна оцінка розмірів фінансового забезпечення соціально-економічного зростання на прикладі міжбюджетних відносин. Треба зазначити, в сучасній економічній літературі викладено цілий ряд методичних підходів в яких науковці пропонують різні системи показників, напрямків, критеріїв на підставі яких необхідно проводити відбір індикаторів територіального розвитку. Структуроформуючими ознаками соціально-економічного стану території пропонуються показники добробуту і життєвого рівня населення [1, 2], що враховують розвиток територій за інвестиційними, фінансовими, зовнішньоекономічними, науково-технічними, структурними ознаками [3], показники фінансової забезпеченості регіону [4]; рівня бюджетного фінансування, фінансової самостійності територій за напрямками: податкова самостійність, бюджетна самостійність, самостійність у галузі тарифного регулювання та політики ціноутворення [5]; оцінки ефективності місцевих бюджетів за критеріями економічна ефективність, соціальна ефективність, фінансова продуктивність [6], оцінки бюджетного потенціалу [7], індексу людського розвитку [8]. Особливої уваги заслуговують методичні підходи до типологізації соціально-економічного розвитку в основу яких покладено оцінку фінансової стійкості місцевого бюджету та фінансової спроможності регіону. В результаті розрахунків інтегрального показника фінансової стійкості [9] (за фактичними даними 2010р.) стійкій бюджет мали м.Київ та Київська область; кризовий бюджет: Житомирська, Закарпатська, Івано-Франківська, Миколаївська, Полтавська, Сумська, Хмельницька, Чернігівська області; решта - нестійкій бюджет. На основі застосування методики запропонованої в роботі [10] результати інтегральної рейтингової оцінки фінансової спроможності обласних центрів України за період 2007-2011рр. показали, що майже по всім регіонам відбулось перманентне зниження цього показника. Нестійкий стан фінансової спроможності мають місцеві бюджети у містах: Вінниця, Житомир, Івано-Франківськ, Кіровоград, Львів, Рівне, Суми, Тернопіль, Ужгород, Херсон, Черкаси, Чернігів; низький – Київ, Луцьк, Миколаїв; середній – Запоріжжя, Полтава, Чернівці; високий – Дніпропетровськ, Донецьк, Луганськ, Одеса, Харків. Взагалі, критичний аналіз та узагальнення результатів дослідження вищезазначених наукових праць та іншої спеціальної літератури дозволили систематизувати найбільш вагомі фактори впливу міжбюджетних відносин на соціально-економічний розвиток за такими групами: економічні, соціальні, інституційні, політичні. Економіко-математичне обґрунтування факторів впливу на оцінку ефективності системи міжбюджетних відносин можна представити загальною багатофакторною моделлю:

$$I = ((\sum_{i=1}^n f(k_c); \sum_{i=1}^n f(k_s); \sum_{i=1}^n f(k_i); \sum_{i=1}^n f(k_p)) \cdot v_i) \rightarrow \max$$

де I – інтегрований показник оцінки ефективності системи міжбюджетних відносин, k_c, k_s, k_i, k_p – економічні, соціальні, інституційні та політичні фактори; v_i – коефіцієнт впливу факторів на оцінку ефективності міжбюджетних відносин; $0 < v_i < 1$. Якщо інтегрований показник оцінки ефективності [менше 0,25] – ефективність міжбюджетних відносин має низький рівень; [0,25-0,5] – середній; [0,5-0,75] – високий; [більше 0,75] – дуже високий.

Кожен фактор обґрунтовується системою показників: економічний (коефіцієнтами бюджетної децентралізації, бюджетного покриття, податкової автономності, співвідношення регулюючих та власних доходів місцевого бюджету); соціальний (коефіцієнтами бюджетної результативності, бюджетної залежності від трансфертів, бюджетної забезпеченості, результативності трансфертів); інституційний (коефіцієнтами автономії, самостійності, впливу державних органів влади на формування місцевих бюджетів, розвитку інституту місцевого самоврядування); політичний (коефіцієнтами розвитку демократії, виконання бюджетних повноважень, політичного впливу, законодавчої ефективності). З метою отримання реальних результатів факторів впливу, розрахунков показників здійснено згідно фактичних даних соціально-економічного розвитку Сумської області за останні п'ять років. Обробку статистичної інформації здійснено за методом Мандаї. За результатами дослідження найбільший позитивний вплив системи міжбюджетних

відносин на розвиток регіону має економічний фактор 60%, соціальний фактор має помірний вплив 22%, незначний вплив мають політичний фактор 11% та інституційний - 7%. При цьому найбільший негативний вплив на міжбюджетні відносини має саме політичний фактор – 36%. Політичний фактор негативно впливає також на соціальну сферу та інституційний розвиток регіону, що підтверджує заангажованість місцевих органів влади в організації бюджетного процесу, не ефективному розподілу повноважень між рівнями бюджетної системи. Загальна оцінка ефективності міжбюджетних відносин дорівнює – 0,186. Результати дослідження та реальна ситуація, що склалась в Україні підкреслюють неоднозначний характер впливу міжбюджетних відносин на соціально-економічний розвиток та підтверджують проблеми існуючої моделі міжбюджетних відносин: вона надзвичайно централізована, негнучка і не сприяє соціально-економічному розвитку, як окремих територій, так і держави загалом. Для підвищення ефективності міжбюджетних відносин доцільно здійснити наступні заходи: подальше зміцнення ресурсної бази місцевих бюджетів з метою ефективного функціонування місцевого самоврядування та створення фінансово спроможних адміністративно-територіальних одиниць; підвищення інноваційної складової місцевих бюджетів з метою збільшення економічного потенціалу регіонів, продовження вдосконалення міжбюджетних відносин, виходячи з динаміки фінансово-бюджетних та соціально-економічних показників розвитку регіонів на основі якісних стандартів надання публічних послуг; запровадження механізмів стимулювання економічної активності органів місцевого самоврядування з метою самозабезпечення та збільшення фінансової стійкості місцевих бюджетів; підвищення ефективності та дієвості внутрішнього фінансового контролю та системи бюджетного моніторингу в процесах соціально-економічного розвитку.

Література:

1. Севастьянов Л.И. Индикаторы социально-экономического развития регионов: методические подходы к разработке / Л.И. Севастьянов // Регион: Экономика и социология. -1996.-№1.-С. 44-58.
2. Курнышев В.В. Концептуальные подходы кснужению экономической, социальной и правовой асимметрии регионов Российской Федерации / В.В. Курнышев // Регион: Экономика и социология. – 1999. - №2. – С. 3-15.
3. Зайцева Л.М. Региональная система управления (организационно-методологический аспект) / Л.М. Зайцева. – Донецк: ІЗП НАН України, 1997. – 333б.
4. Сукач О. Методика визначення фінансової забезпеченості регіону / О.Сукач //Формування ринкової економіки в Україні. – 2009. – Вип.19. – С.449-453.
5. Зенченко С.В. Финансовая обеспеченность региона и современные подходы к ее оценки / С.В. Зенченко // Вестник Северо-Кавказского государственного технического университета. – 2009. - №2(19). – С.6-12.
6. Апатова Н.В. Оцінка ефективності місцевих бюджетів / Н.В. Апатова // Економіка Крима. – 2010. - №4(33). – С.104-107.
7. Балацький Є.О. Бюджет міста у системі фінансів території : монографія / Є.О. Балацький. Суми: «ДВНЗ УАБС НБУ», 2011. - 302с.
8. Кузнецов Е.А. Индекс человеческого развития и тенденции его измерения в России и зарубежных странах / Е.А. Кузнецов //Вопросы экономики. – 1999. - №2. – С.21-24.
9. Старостенко Н. Методичні підходи до оцінки фінансової стійкості бюджету міста / Н.Старостенко // Економіка України. – 2005. - №9. – С. 38-47.
10. Камінська І.М. Діагностика фінансової стійкості регіонів України [Електронний ресурс] / І.М. Камінська. –http://www.nbuv.gov.ua/portal/soс_gum/en_oif/2008_5_1/zbirnik/ - Назва з екрану.

Стасишина Н. С.

студентка

Гордєєва Т. А.

*викладач кафедри фінансів та банківської справи
Хмельницького національного університету
м. Хмельницький, Україна*

АНАЛІЗ СТАНУ ДЕРЖАВНОГО БОРГУ УКРАЇНИ

В статті розглянуто поняття державного боргу та проведено аналіз стану державного боргу України за 2008-2012 роки